1954
ଅକ୍ଟୋବର 29

କାଳିଦାସ ଧଞ୍ଜିଭାଇ

ବନାମ

ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ

[ମୁଖାର୍ଜୀଆ, ଭିଭିଆନ୍ ବୋଷ ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଧାଦାସ, ନ୍ୟାୟାଧୀଶବୃନ୍ଦ]

ବମ୍ବେ ଦୋକାନ ଏବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅଧିନିୟମ, 1948 (1948 ର ବମ୍ବେ ଅଧିନିୟମ LXXIX), ଧାରା 2 (27) - ପରିସର (ଅହମ୍ମଦାବାଦରେ ଅବସ୍ଥିତ) ଯେଉଁଠାରେ କୌଣସି କ୍ରୟ କିମ୍ବା ବିକ୍ରୟ କରାଯାଏ ନାହିଁ- ମାଲିକ ତିନି ଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତି- ଅତି ସାଧାରଣ ଉପାୟରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା - କିଛି ସ୍ଥାନୀୟ କାରଖାନାକୁ ଯାଇ - ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ପାଇଁ ବରାଦ ସଂଗ୍ରହ କରିବା - ତାଙ୍କ କର୍ମଶାଳାରେ ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ନିର୍ମାଣ କରିବା - ଏହି ପ୍ରକାରର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ- ଏକ ଦୋକାନ ଧାରା 2 (27) ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ କି ।

ଆବେଦନକାରୀ, ଅହମ୍ମଦାବାଦର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ମାଲିକ, ତିନି ଜଣ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତି, କିଛି ସ୍ଥାନୀୟ କାରଖାନାକୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ପାଇଁ ବରାଦ ସଂଗ୍ରହ କରି, ତାଙ୍କ କର୍ମଶାଳାରେ ବରାଦ କରାଯାଇଥିବା ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ତିଆରି କରି, ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପରେ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକୁ ବିତରଣ କରି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ କରି ଅତି ସାଧାରଣ ଉପାୟରେ ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି । ପରିସରରେ କୌଣସି କ୍ରୟ କିମ୍ବା ବିକ୍ରୟ କରାଯାଏ ନାହିଁ ।

ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନିଆଗଲା ଯେ ବମ୍ବେ ଦୋକାନ ଏବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅଧିନିୟମ, 1948ର ଧାରା 2 (27) ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ପ୍ରକୃତିର ଏକ ବ୍ୟାପାରର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦୋକାନ ନୁହେଁ ।

ଫୌଜଦାରୀ ଅପିଲୀୟ ଅଧିକାରିତା : 1953 ର ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 80 ।

1954 ମସିହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ମାମଲା ସଂଖ୍ୟା 3029ରେ ଅହମ୍ମଦାବାଦର ବୃତ୍ତିଭୋଗୀ ଦଣ୍ଡାଧିକାରୀଙ୍କ ନ୍ୟାୟାଳୟର 1952 ମାର୍ଚ୍ଚ 27 ତାରିଖରେ ହୋଇଥିବା ବିଚାର ଏବଂ ଆଦେଶରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବା ଫୌଜଦାରୀ ଅପିଲ୍ ସଂଖ୍ୟା 828/1952ରେ ବମ୍ବେର ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର 23 ସେପ୍ଟେମ୍ବର, 1952ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 9 ଫେବୃଆରୀ, 1953ର ଆଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଥିବା ବିଶେଷ ଅନୁମତି ଦ୍ୱାରା ଏହି ଆବେଦନ ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ *ରଜନୀ ପଟେଲ ଏବଂ ଏମ୍. ଏସ୍. କେ. ଶାସ୍ତ୍ରୀ* ।

ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ *ଭାରତର ଆଟର୍ଣ୍ଣି ଜେନେରାଲ ଏମ୍. ସି. ସେତଲୱାଡ ଏବଂ (ତାଙ୍କ ସହିତ ପୋରସ୍ ଏ. ମେହେଟ୍ଟା ଏବଂ ପି. ଜି. ଗୋଖଲେ)* ।

1954
କାଳିଦାସ ଧଞ୍ଜିଭାଇ
ବନାମ
ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ
ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ବୋଷ

1954 ଅକ୍ଟୋବର 29ରେ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା

ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ବୋଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା-ଏହି ମାମଲାଟି ନିଜେ ଗୁରୁତ୍ୱହୀନ, କାରଣ ବମ୍ବେ ଦୋକାନ ଏବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅଧିନିୟମ, 1948 ର ଧାରା 52 (f) ଅନୁଯାୟୀ ଦୁଇଟି ଉଲ୍ଲଂଘନ ପାଇଁ 50 ଟଙ୍କା (ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଇଟି ଧାରା ଉପରେ 25 ଟଙ୍କା) ର ଏକ ଛୋଟ ଜରିମାନା ଲାଗୁ କରାଯାଇଛି, ଯାହା ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଗଠିତ ନିୟମାବଳୀ ର ନିୟମ 18 (5) ଏବଂ (6) ସହିତ ପଠିତ । କିନ୍ତୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନଟି ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟରେ ସାଧାରଣ ଗୁରୁତ୍ୱ ବହନ କରେ ଏବଂ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଅନୁରୂପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ, ତେଣୁ ଆଇନର ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ପାଇବା ପାଇଁ, ଏହାକୁ ଏକ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ମାମଲା ଭାବରେ ଚୟନ କରାଯାଇଛି ।

ଆପିଲକାରୀ ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟର ଅହମ୍ମଦାବାଦରେ ଅବସ୍ଥିତ "ଅନେଷ୍ଟି ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ୱାର୍କସ" ନାମକ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ମାଲିକ । ସେ ତିନି ଜଣ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ କିଛି ସ୍ଥାନୀୟ କାରଖାନାକୁ ଯାଇ, ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ପାଇଁ ବରାଦ ସଂଗ୍ରହ କରି, ତାଙ୍କ କର୍ମଶାଳାରେ ବରାଦ କରାଯାଇଥିବା ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ତିଆରି କରି, ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପରେ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକୁ ବିତରଣ କରି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ କରି ଅତି ସାଧାରଣ ଉପାୟରେ ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି । ପରିସରରେ କୌଣସି କ୍ରୟ କିମ୍ବା ବିକ୍ରୟ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତିର ବ୍ୟାପାର ଏକ "ଦୋକାନ" ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2 (27) ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ କି । ବିଚାର କରୁଥିବା ବିଜ୍ଞ ଦଣ୍ଡାଧିକାରୀ ରାୟ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଏହା ଦୋଷୀ ନଥିଲା ଏବଂ ତେଣୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ , ଏହି ରାୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଦୋଷ ମୁକ୍ତି ବିରୋଧରେ ଏକ ଆବେଦନ ଉପରେ, ଏହାକୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ ଯେ ଆବେଦନକାରୀ କୌଣସି "ଛୁଟି ପଞ୍ଜିକା" ରଖନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ତାଙ୍କ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ କୌଣସି "ଛୁଟି ପୁସ୍ତକ" ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ ଯେ ସରକାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ନିରୀକ୍ଷକ 12 ଜାନୁଆରୀ, 1951 ରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ସମୟରେ ଏହା ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ଯଦି ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଧାରା 2 (27)ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏକ "ଦୋକାନ" ହୁଏ, ତେବେ ସେ ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଦୋଷୀ; ଯଦି ତାହା ନୁହେଁ, ତେବେ ସେ ଦୋଷୀ ନୁହଁନ୍ତି ।

ଧାରା 2 (27) ରେ "ଦୋକାନ"କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବେ ପରିଭାଷିତ କରାଯାଇଛି :

"ଦୋକାନ" ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେକୌଣସି ପରିସର ଯେଉଁଠାରେ ଖୁଚୁରା କିମ୍ବା ପାଇକାରୀ ଦ୍ୱାରା ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରି ହୁଏ କିମ୍ବା ଯେଉଁଠାରେ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ, ଏବଂ

ଏଥିରେ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଏକ ଭଣ୍ଡାରଘର , ଗୋଦାମ, ପଣ୍ୟାଗାର କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ସମାନ ପରିସର ହେଉ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟଥା, ମୁଖ୍ୟତଃ ଏପରି ବାଣିଜ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ ସହିତ ଜଡିତ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଏକ କାରଖାନା, ଏକ ବାଣିଜ୍ୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଆବାସିକ ହୋଟେଲ, ରେସ୍ତୋରାଁ, ଭୋଜନାଳୟ କକ୍ଷ, ରଙ୍ଗଶାଳା କିମ୍ବା ସାର୍ବଜନୀନ ମନୋରଞ୍ଜନ କିମ୍ବା ମନୋରଞ୍ଜନର ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନୁହେଁ ।

ଯେପରି ଆମେ କହିଛୁ, ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ ଯେ ପରିସରରେ କୌଣସି ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରି ହୁଏ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ ଯେ ସେଠାରେ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ସେବା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ ନାହିଁ, କାରଣ ଅନ୍ୟତ୍ର ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ଉତ୍ପାଦନକୁ "ପ୍ରଦତ୍ତ ସେବା" ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ବିଜ୍ଞ ଆଟର୍ଣ୍ଣି ଜେନେରାଲ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଛନ୍ତି ଯେ ଏହି ପରିଭାଷାକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ପଢ଼ାଯିବା ଉଚିତ :

" 'ଦୋକାନ' ...... ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ ...... ଏକ କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନ ...... ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହିପରି ବାଣିଜ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ ସହିତ ଜଡିତ । "

ସେ କୁହନ୍ତି ଯେ "ଏପରି ବାଣିଜ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ" ବାକ୍ୟାଂଶରେ "ଏପରି" ଶବ୍ଦଟି ପରିଭାଷାର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଜଡିତ ଯାହା ସୂଚିତ କରେ -

"ଯେକୌଣସି ପରିସର ଯେଉଁଠାରେ ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରି ହୁଏ ।"

ସେ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତି ଯେ "ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରି ହୁଏ" ଶବ୍ଦ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ "ପରିସର" ଶବ୍ଦ ଉପରେ ଦିଆଯାଇନି କାରଣ ଏକ ବାଣିଜ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ ସାମଗ୍ରୀର କ୍ରୟ ଏବଂ ବିକ୍ରୟ ସହିତ ଜଡିତ ଏବଂ ଏହା ସେହି ପରିସରରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ ଯେଉଁଠାରେ ଏହା ଘଟିଥାଏ । ସେ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ଯେ "ପରିସର ଯେଉଁଠାରେ ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରି ହୁଏ" ସହିତ ଜଡିତ ପରିଭାଷାର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ "ପରିସର" ଉପାଦାନକୁ ବାଦ ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଯଦି ଏପରି କୌଣସି ପରିସର ନଥାଏ ଯେଉଁଠାରେ ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରି ହୁଏ, ତେବେ ପରିଭାଷାର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଜଣେ ରାସ୍ତାର ଫେରିବାଲା କିମ୍ବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯିଏ ତାଙ୍କ ସାମଗ୍ରୀକୁ ଘରୁ ଘରକୁ ନେଇଥାଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଘର ଦ୍ୱାରରେ ବିକ୍ରି କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଛନ୍ତି ଯେ ମୁଖ୍ୟ ପରିଭାଷା ଏଥିରେ ସେହି ବିଷୟକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ ଯାହା ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ଶବ୍ଦ ବିନା ସେଠାରେ ରହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ଅଂଶରେ "ପରିସର" ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରକୃତିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ; ଯଦି ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବସାୟ ଥାଏ,

1954
କାଳିଦାସ ଧଞ୍ଜିଭାଇ
ବନାମ
ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ
ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ବୋଷ

ତେବେ ଯେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳ ଯେଉଁଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ "ଏହା ସହିତ ମୁଖ୍ୟତଃ ବ୍ୟବହୃତ" ହୁଏ ତାହା ପରିଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ସେହି ପ୍ରକାରର ନିୟମ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଏ ଯେ ପରିଭାଷାର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଅନୁସାରେ ବିଚାର କରାଯାଇଥିବା ବାଣିଜ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ ବିକ୍ରୟ କରିବାର ବ୍ୟବସାୟ ନୁହେଁ ବରଂ କେବଳ ସେହି ବ୍ୟବସାୟ ଯେଉଁଠାରେ ବିକ୍ରୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସରରେ କରାଯାଇଥାଏ । ବିଜ୍ଞ ଓକିଲ ଯୁକ୍ତି ବାଢିଛନ୍ତି ଯେ ସେହି ଅର୍ଥରେ ଏକ ଦୋକାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏକ କୋଠରୀ କିମ୍ବା ସ୍ଥାନ କିମ୍ବା ଏକ କୋଠାକୁ ସୂଚିତ କରେ ଯେଉଁଠାରେ ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରି ହୁଏ । ଅବଶିଷ୍ଟ ପରିଭାଷା କେବଳ ମୁଖ୍ୟ ସଂଜ୍ଞା ସହାୟକ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଜଡିତ, ଯେପରିକି ଭଣ୍ଡାର ଘର, ଗୋଦାମ, କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳ, ଇତ୍ୟାଦି, ଯାହା ମୁଖ୍ୟତଃ "ବ୍ୟବସାୟ" ସହିତ ଜଡିତ, ଏବଂ "ବ୍ୟବସାୟ" ଅର୍ଥ ପରିଭାଷାର ପୂର୍ବ ଭାଗରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରକାର, ଅର୍ଥାତ୍ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ବ୍ୟବସାୟ ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ସାଧାରଣ ଭାବରେ ବିକ୍ରୟ କରିବାର ବ୍ୟବସାୟ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ, ବରଂ ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବସାୟର ସେହି ଅଂଶ ଯାହା କିଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସରରେ ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ସୀମିତ । ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମୂଳକ ଭାବେ ଦର୍ଶାଇବା ପାଇଁ, ସାଧାରଣତଃ ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବସାୟକୁ ଏକ ବୃହତ ବୃତ୍ତି ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରେ ଏବଂ ପରିଭାଷିତ ପରିସରରେ ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବସାୟକୁ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରେ ଯାହା ଏକ ବୃହତ୍ତର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ଅଣାଯାଇଥାଏ । ପରିଭାଷାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଂଶ ଅଣାଯାଇଥିବା କ୍ଷେତ୍ର ସହିତ ଜଡିତ ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ୍ର ସହିତ ନୁହେଁ । "ଏହିପରି" ଶବ୍ଦଟି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ପୂର୍ବରୁ ଯାହା ହୋଇସାରିଛି ସେଥିରେ ସୀମିତ କରେ ଏବଂ ପୂର୍ବରୁ ଯାହା ହୋଇସାରିଛି ତାହା ସାଧାରଣତଃ ବିକ୍ରୟ ବାଣିଜ୍ୟ ନୁହେଁ ବରଂ ବିକ୍ରୟ ବାଣିଜ୍ୟର ସେହି ଅଂଶ ଯାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସରରେ କରାଯାଇଥାଏ । ଓକିଲ ଯୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତି ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ପରିଭାଷାର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଉପରେ ଯେଉଁ ସୀମାବଦ୍ଧତା ରଖିଛି ତାହାକୁ ଅଣଦେଖା କରିବାର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥତା ନାହିଁ ଏବଂ "ଏହିପରି" "ବିକ୍ରୟ" ର ଏକ ବହୁ ବ୍ୟାପକ ବର୍ଗୀକରଣ ସହିତ ଜଡିତ ବୋଲି ଧରିବାର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥତା ନାହିଁ ଯାହାକୁ ପରିଭାଷାର ମୁଖ୍ୟ ଭାଗରେ କେବଳ ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇନାହିଁ ବରଂ ଜାଣିଶୁଣି ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି । ଆମେ ଭାବୁଛୁ ଯେ ସରଳ ସଂରଚନା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଏବଂ ସଠିକ୍ ।

ବିଜ୍ଞ ଆଟର୍ଣ୍ଣି-ଜେନେରାଲ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ ଯଦିଓ ଏହା ଏକ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ମତ, ତାଙ୍କର ମତ ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥନଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ତେଣୁ ଯେତେବେଳେ ଆମର ଦୁଇଟି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବ୍ୟାଖ୍ୟା

ଅଛି, ଆମକୁ ସେହି ଗୋଟିଏ ବାଛିବାକୁ ପଡିବ ଯାହା ଅଧିନିୟମର ନୀତି ସହିତ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଭାବରେ ମେଳ ଖାଏ । ଏହି ଅଧିନିୟମ ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ଆମକୁ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଏହା ଏକ ସାମାଜିକ ବିଧାନର ଅଂଶ ଯାହା ଆଂଶିକ ଭାବରେ ମହିଳା ଏବଂ ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କର ଝାଳ ଶ୍ରମ ଏବଂ ଅବାଞ୍ଛିତ ନିଯୁକ୍ତିକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ଶ୍ରମିକ ଏବଂ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଛି । ସେ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଯଦି ଏହି ପ୍ରକାରର କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିନିୟମର ଦୃଷ୍ଟିସୀମା ବାହାରେ ରଖାଯାଏ ତେବେ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ନିରାଶାଜନକ ହେବ, କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବହୁତ ଅଧିକ ଏବଂ ଏଥିରେ ନିୟୋଜିତ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହି କମ୍ପାନୀରେ କାମ କରନ୍ତି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ସୁରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ହକଦାର ଏବଂ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଯେପରିକି ବଡ଼ କମ୍ପାନୀରେ କାମ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପାଇଥାନ୍ତି ।

ଆମେ ଏହାକୁ ସତର୍କତାର ସହିତ ବିଚାର କରିଛୁ ଏବଂ ମତ ଦେଉଛୁ ଯେ ଭୟଟି ଭିତ୍ତିହୀନ କାରଣ ଅଧିନିୟମରେ ଏପରି ଆକସ୍ମିକତା ପାଇଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ଧାରା 5 ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟ ସରକାର କେବଳ ସରକାରୀ ରାଜପତ୍ରରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ଆଇନକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କିମ୍ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଶ୍ରେଣୀ କିମ୍ବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତି ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ବିସ୍ତାର କରିପାରିବେ ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିନିୟମ କିମ୍ବା ଏହାର କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ । ଆମ ମତରେ, ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ପ୍ରଥମେ ଏହି ପ୍ରକାରର କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ସାମିଲ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲା କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ ରାଜପତ୍ରରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତିର ଅତି ସରଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ସେତେବେଳେ ଏହା କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ସଂରକ୍ଷଣ କରିଥିଲା । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଆମେ ଏକ ସମବର୍ଗୀ ବିଷୟ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ର ନୀତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛୁ । ଆମେ ସାଧାରଣ ନିୟମକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଚାହୁଁନାହୁଁ ଯାହା ଏକ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଦ୍ୱାରା ପାରିତ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟ ଅଧିନିୟମର ପ୍ରାବଧାନ ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାର ଅନିଚ୍ଛାକୁ ସୂଚାଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ ଆମେ ପୂର୍ବରୁ ସଂରଚନା ଏବଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛୁ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ର ସାଧାରଣ ନୀତିକୁ ବିଚାର କରୁଛୁ, ଆମେ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଏହାର ବୃହତ୍ତର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଭାବୁଛୁ, ଯେଉଁ ବିଶେଷ କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଏବେ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରିବା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଧିନିୟମ, 1948ର କାରଖାନା ଅଧିନିୟମ, 1948 ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର 23 ତାରିଖରେ ପାରିତ ହୋଇଥିଲା । ବମ୍ବେ ଅଧିନିୟମ, ଯଦିଓ 1948 ର ଅଧିନିୟମ

1954
କାଳିଦାସ ଧଞ୍ଜିଭାଇ
ବନାମ
ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ
ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ବୋଷ

LXXIX ନାମରେ ନାମିତ ହୋଇଥିଲା, ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ, ଅର୍ଥାତ୍ 11 ଜାନୁଆରୀ, 1949 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାରିତ ହୋଇନଥିଲା । ବମ୍ବେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଏହାର ନିଜସ୍ୱ ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଆଇନକୁ ମନେ ରଖିଥିଲା କାରଣ ଧାରା 2 (27) କୁହେ ଯେ "ଦୋକାନ" ଏକ "କାରଖାନା" ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ ଧାରା 2 (9) ଏକ "କାରଖାନା" କୁ ଏପରି କୌଣସି ପରିସର ଭାବରେ ପରିଭାଷିତ କରେ ଯାହା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏକ କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯାହା ସେହି ଅଧିନିୟମର ଧାରା 85 ଅନୁଯାୟୀ ଏକ କାରଖାନା ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଏ । କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଧିନିୟମ (ଧାରା 2(m)) ଅନୁଯାୟୀ କୌଣସି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏକ କାରଖାନା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଦଶ ଜଣରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇନଥାଏ କିମ୍ବା ସରକାରୀ ରାଜପତ୍ରରେ ଏକ ଅଧିସୂଚନା ଦ୍ୱାରା ଏହି ପରିଭାଷାର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏହାକୁ କୃତ୍ରିମ ଭାବରେ ଏକ "କାରଖାନା" ରେ ପରିଣତ କରାଯାଏ ନାହିଁ। ଯଦି ଆବେଦନକାରୀ ଦଶ ଜଣରୁ କମ୍ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇନଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତାଙ୍କ ସଂସ୍ଥାକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଏକ କାରଖାନା ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଇଥାନ୍ତା ଏବଂ ତା'ପରେ ବମ୍ବେ ଅଧିନିୟମରେ "ଦୋକାନ"ର ପରିଭାଷାରୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଥାନ୍ତା, କାରଣ ଆବେଦନକାରୀ କ୍ଷମତା ସହାୟତାରେ ତାଙ୍କ କର୍ମଶାଳାରେ ଏକ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜାରି ରଖିଥାନ୍ତି : ତାହା ବିବାଦୀୟ ନୁହେଁ । କେନ୍ଦ୍ର ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ନିଃସନ୍ଦେହରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଧିନିୟମର ପରିସରରୁ ଏହିପରି କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ବାଦ ଦେବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖିଥିଲା, କେବଳ ଯେଉଁଠାରେ ସରକାର ଅନ୍ୟଥା ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲେ, ଏବଂ ଧାରା 2 (27) ରେ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଧିନିୟମରେ ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ ଥିବାରୁ ତାହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଆମେ ଭାବୁଛୁ ଯେ, ଧାରା 2 (27) କୁ ଯେଉଁ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି, ତାହା ମଧ୍ୟ ବମ୍ବେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା।

ତେଣୁ, ବିଜ୍ଞ ଆଟର୍ଣ୍ଣି-ଜେନେରାଲଙ୍କ ଧାରଣା ଏହି କି ଯେ ଧାରା 2 (27) ର ଦୁଇଟି ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସମ୍ଭବ, ଆମେ ସେହି ବ୍ୟାଖ୍ୟାଟିକୁ ପସନ୍ଦ କରୁ ଯାହା ଆମ ମତରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସଂରଚନା ସହିତ ଅଧିକ ସୁସଙ୍ଗତ ।

ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ବିଜ୍ଞ ବିଚାରପତିମାନେ ସେହି ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ, ଯାହାକୁ ଆମେ ଅନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ବୋଲି ବିବେଚନା କରୁ । ଆବେଦନକାରୀ ବମ୍ବେ ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଧାରା 7 ଅନୁଯାୟୀ ଦିଆଯାଇଥିବା ବିବୃତିରେ ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ "କର୍ମଶାଳା" ବୋଲି କହିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରକୃତିକୁ ଏକ "କାରଖାନା" ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ । ବିଜ୍ଞ ବିଚାରପତିମାନେ ବିଚାର କରିଥିଲେ ଯେ

"କର୍ମଶାଳା" ରେ "ଦୋକାନ" ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ହେତୁ ଏହା ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ ଏକ "ଦୋକାନ" ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲା । ଏହା ହୁଏତ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ବିରୋଧରେ କୌଣସି ତଥ୍ୟଗତ ଅନୁମାନ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଥାନ୍ତା ଯଦି ଅନ୍ୟ କିଛି ଜଣା ନଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଉପରୋକ୍ତ ତଥ୍ୟଗୁଡିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପରେ ଉପରୋକ୍ତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ, ସେହି ତଥ୍ୟଗୁଡିକର ଆଇନଗତ ପ୍ରଭାବ ବିଷୟରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ମତ ଏହି ଧାରାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ ନାହିଁ । କୌଣସି ବିବନ୍ଧ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ନାହିଁ । ଆବେଦନକାରୀ ବୁଝାଇଲେ ଯେ ମାମଲାଟି ସନ୍ଦେହଜନକ ଲାଗୁଛି, ତେଣୁ, ନିରାପଦ ପକ୍ଷରେ ରହିବା ଏବଂ ପଞ୍ଜୀକରଣ ନକରିବା ପାଇଁ ଜୋରିମାନା ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଯଦି ଏହା ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଅଧିନିୟମ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି, ତେବେ ସେ ପଞ୍ଜୀକରଣ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ । ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ସେ 1949 ମସିହା ଏପ୍ରିଲ 12 ତାରିଖରେ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ 1950 ମସିହା ମେ 4 ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇନଥିଲେ ଏବଂ 1951 ମସିହା ଜାନୁଆରୀ 8 ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଦିଆଯାଇନଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନର ମକଦ୍ଦମା 1951 ମସିହା ଏପ୍ରିଲ 4 ତାରିଖରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସରକାର ନିଜେ ସନ୍ଦେହରେ ଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ତାହା ଏଠାରେ କିମ୍ବା ସେଠାରେ ନାହିଁ । ଏକ ତଥାକଥିତ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି କାରଣରୁ ଆମେ ଭାବୁଛୁ ଯେ, ଏକ ଅପରାଧିକ ମାମଲାରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରମାଣର ବୋଝ ଲଦିବା ଭୁଲ ଥିଲା । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟର ବିଜ୍ଞ ବିଚାରପତିମାନେ ଏହି ତଥ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କର ସଂସ୍ଥା ଏକ "ଦୋକାନ" ଭାବେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ କରିନଥିଲେ ଏବଂ ଆଇନର ଧାରା 7 (3) ର ଆଶ୍ରୟ ନେଇନଥିଲେ ।

ଆମେ ଭାବୁନାହୁଁ ଯେ ଧାରା 7 (3) ର କୌଣସି ଆବେଦନ ଅଛି । ଆବେଦନକୁ ମଞ୍ଜୁର ଦିଆଯାଇଛି । ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ଏବଂ ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ ବାତିଲ କରିଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରି ବିଚାର କରୁଥିବା ବିଜ୍ଞ ଦଣ୍ଡାଧିକାରୀ ଙ୍କ ରାୟକୁ ପୁନଃସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇଛି । ଯଦି ଜୋରିମାନା ପଇଠ କରାଇଛି, ତେବେ ତାହା ଫେରସ୍ତ କରାଯିବ ।

ଆବେଦନକୁ ମଞ୍ଜୁର ଦିଆଗଲା ।

<u>ଅସ୍ୱୀକରଣ</u>

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟାବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଭାଷାନ୍ତର :
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ
ଅନୁବାଦକ
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ ।